

PRIVERSTINĖ MAMADIENIŲ IR TĖVADIENIŲ PLĖTRA (DARBO KODEKSO 138 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTAS) MAŽINS PASLAUGAS IR DIDINS KAINAS

Darbdavių atstovai Lietuvos Respublikos trišalėje taryboje (toliau – Darbdaviai) kreipiasi į Jus dėl Seime birželio 4 d. (ketvirtadienį) svarstysimo Darbo kodekso 138 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-184(2) (toliau – Įstatymo projektas), kuriuo siūloma išplėsti mamadienių ir tėvadienių taikymą – mamadieniais leisti naudotis tėvams, auginantiems vaikus iki 14 metų (dabar – iki 12 metų).

TĖVADIENIŲ PLĖTRA DIDINS KAINAS IR BLOGINS VIEŠĄSIAS PASLAUGAS

Mamadienių plėtra mažins šeimoms reikalingų viešųjų paslaugų kiekį, didins paslaugų savikainą ir finansinį spaudimą viešajam sektoriui. Su įstatymo pakeitimu viešojo sektoriaus institucijoms nėra numatomas papildomas finansavimas, todėl kai papildomą poilsio dieną pasiims gydytojas, policininkas, slaugytojas ar kitas viešojo sektoriaus darbuotojas, įstaigos neturės kam mokėti už pavadavimą ir/ar turės samdyti papildomus žmones. Dėl to arba auga kaštai, arba mažės paslaugų apimtis ir ilgės eilės. Pabrėžtina, kad didelė dalis viešojo sektoriaus darbuotojų ir ypač valstybės tarnautojai jau šiandien turi eilę papildomų laisvadienių, tarp kurių – ir keturių dienų darbo savaitė tėvams. Visos šios priemonės kartu sudėjus jau šiandien valstybei atsieina šimtamilijoninėmis sumomis, kurios nėra apskaitomos.

Privačiame sektoriuje, tėvadieniai lemia didesnes kainas ir mažiau sukuriamos vertės. Už kiekvieną mamadienį darbdavys turi arba surasti kitą darbuotoją tam pačiam darbui atlikti, arba to darbo tą dieną neatlikti. Kiekvienas mamadienis reiškia arba didesnius produkto kūrimo kaštus, arba mažiau sukuriamo produkto. Tai galiausiai turi efektą įmonių konkurencingumui ir šalyje sukuriama vidaus produktui. Dėl to tėvadienių plėtra yra ir ekonominis, ir darbdavio bei darbuotojo sąlygų pusiausvyros klausimas, reikalaujantis įsiklausymo ir mediacijos, o ne „proginės teisėkūros“ sprendimų.

Darbdaviai pabrėžia – Lietuva jau turi bene dosniausią tėvadienių priemonę pasaulyje: auginantis(-i) 2 vaikus tėtis ar mama gauna 12 laisvų dienų, 3 vaikus – 24 laisvas dienas per metus. Tai reiškia, kad šie tėvai gali nedirbti atitinkamai 4-5 % ir 9-10 % laiko. Labai nedaug šalių turi tokias sistemas, o tos, kurios turi, nėra iš tolo neprilygsta tėvadienių dosnumu.¹ Todėl bet kokie sprendimai dėl papildomos plėtos turėtų būti priimami atsakingai.

ARDOMAS SOCIALINIS DIALOGAS

Tėvadienių plėtra ir kitomis „proginės teisėkūros“ iniciatyvomis silpinamas socialinis dialogas ir ardomas trapus socialinis konsensusas tarp darbdavių ir darbuotojų. Šio konsensuso išraiška – sutartas Darbo kodeksas. Iki šiol Seimas buvo linkęs laikytis praktikos, kai Darbo kodeksas keičiamas tik dėl reikalingų pakeitimų susitarus darbuotojų ir darbdavių atstovams, tačiau panašu, kad šį kartą socialinių partnerių nuomonė yra ignoruojama.

¹ Latvijoje tėvai, auginantys mažiau nei 3 vaikus, gauna 1 tėvadienį per metus, o auginantys 3 arba daugiau vaikų – 3 mamadienius per metus. Lenkijoje visi tėvai gauna 2 tėvadienius per metus.

Darbdaviai pabrėžia - dėl Įstatymo projekto sutarimo nebuvo Trišalėje taryboje, taip pat jį pasiūlė atmesti ir Socialinių reikalų ir darbo komitetas (kurį vargiai kas galėtų apkaltinti prielankumu Darbdaviams), įsiklausęs į abiejų pusių argumentus. Seimui nepritarus pastarojo komiteto išvadai, pagrindiniu komitetu buvo paskirtas Žmogaus teisių komitetas, kuris Įstatymo projektui pritarė.

NEAIŠKUS TĖVADIENIŲ PRIEMONĖS POVEIKIS TĖVŲ IR VAIKŲ RYŠIUI

Nėra jokių empirinių įrodymų, kad Lietuvoje veikianti kone dosniausia mamadienių priemonė pasaulyje pasiekia reguliavimo tikslus – tėvadienių poveikis tėvų ir vaikų ryšiai išlieka nežinomas. Dėl šios priežasties, labai nedaug šalių turi tėvadienių priemonę apskritai. Tose šalyse, kuriose yra taikomi tėvadieniai, šių skaičius neprilygsta Lietuvoje suteikiamų mamadienių skaičiui. Vakarų ir Šiaurės Europos šalyse darbo ir vaiko priežiūros derinimas yra užtikrinamas tokiomis priemonėmis, kaip pvz. darbuotojo teisė dirbti nuotoliu ar nedirbti vaiko ligos atveju.

Argumentai, kuriais remiamasi Įstatymo projekto šalininkai 1) neįrodo priemonės efektyvumo; ir 2) apskritai yra neišmatuojamo pobūdžio – Įstatymo projekto šalininkai vadovaujasi poreikiu „imtis priemonių šeimų sąlygų gerinimui“ ir pripažįsta, kad neturi duomenų apie priemonės efektyvumą, tačiau teigia, kad „priemonių visuma duoda efektą“. Darbdavių nuomone, tik *efektyvių* priemonių visuma duoda efektą, ir Įstatymo projekto šalininkai niekaip neįrodė siūlomos priemonės *efektyvumo*. Jei bet koks, nors ir brangus ir neefektyvus „sąlygų šeimoms gerinimas“ yra vertingas, Darbdaviams kyla klausimas, kodėl pasiūlyta būtent 14 metų riba. Kadangi argumentų būtent tokie ribai išsakyta nebuvo, Darbdaviai nerimauja, kad dar šiais metais gali pasirodyti naujų priemonės aprėptį plečiančių iniciatyvų.

Dabar siūlomas priemonės plėtimas iki 14 metų vaikų tėvams, tačiau absoliuti dauguma 12-14 m. amžiaus vaikų darbo dienomis išvis privalo būti mokyklose, todėl nepagrįsta tikėtis teigiamo efekto tėvų ir vaikų ryšiai dėl šios priemonės plėtos.

Darbdaviai pabrėžia, kad dėl papildomų garantijų tėvams pirmiausia turėtų tartis socialiniai partneriai – darbdaviai ir darbuotojų atstovai. Darbdaviams apmaudu, kad tokie siūlymai dėl socialinių garantijų plėtimo darbdavių sąskaita, motyvuojami abstrakčiais argumentais apie „demografinę krizę“, randa palaikymą tarp politikų, visiškai neatsižvelgiant nei į priemonės ekonominį poveikį, nei į empirinių įrodymų apie priemonės efektyvumą trūkumą. Todėl prašome Jus, Seimo narius, puoselėti socialinį dialogą ir nepritarti Įstatymo projektui bei kitoms „proginės teisėkūros“ iniciatyvoms, kurios iškreipia trapų balansą tarp darbdavių ir darbuotojų interesų ir nesulaukia bendro Trišalės tarybos palaikymo.

Pagarbiai

Darbdavių atstovai Lietuvos Respublikos Trišalėje taryboje:

Vytautas Šilinskas, asociacijos „Investors‘ Forum“ vykdomasis direktorius
Aurelija Gabrielė Maldutytė, Lietuvos darbdavių konfederacijos prezidentė
Raminta Radavičienė, Lietuvos pramonininkų konfederacijos generalinė direktorė
Sigitas Gailiūnas, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos prezidentas
Ineta Rizgelė, Lietuvos verslo konfederacijos generalinė direktorė
Sigitas Dimaitis, Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų direktorius